

5. 2. FUNKCE LESNÍCH EKOSYSTÉMŮ

Lesy pokrývají 73 % území Jizerských hor. Lesní ekosystém funguje jako celek, plní několik nezastupitelných, vzájemně se podmiňujících funkcí. Narušením jedné funkce je tedy porušena stabilita celého systému.

FUNKCE PRODUKČNÍ

Produkční funkcí lesy se rozumí zejména získávání dřevní suroviny při zachování trvalosti produkce, funkční stability a hospodárnosti lesa.

FUNKCE MIMOPRODUKČNÍ

- **ekologicko-stabilizační funkce**

je základní podmínkou pro plnění všech dalších funkcí lesa. Čím je vyšší ekologická stabilita území, tím je vyrovnanější plnění všech funkcí ekosystémů. Ekologická stabilita území je úměrná přirozené dřevinné skladbě.

- **krajinotvorná funkce**

je podceňovanou funkcí, nicméně patří k prvořadým funkcím. Esteticky a biologicky vyvážená krajina s druhově rozmanitým lesem je zejména psychologickým faktorem, který mimoděk zásadně ovlivňuje pohodu člověka. Tato nevyčíslitelná a neuchopitelná funkce lesa působí především podvědomě. K významným zachovalým krajinotvorným celkům patří například Jizerskohorské Bučiny, Štolpichy, Poledník.

- **vodohospodářská funkce**

je jedním ze základních a nezastupitelných funkcí lesních ekosystémů Jizerských hor. Vysoké srážky, nízké teploty a dlouhotrvající zimní období vytvářejí přirozenou akumulaci vody se značně opožděným odtokem jarních vod, proti poměrům na dolních tocích zde pramenících řek (zvláště v povodí Jizery). Velký spád terénu, geologická struktura a malá akumulační schopnost půd vytvářejí při velkých srážkách rozkolísanost průtoků. Přibližně před sto lety zde došlo k několika katastrofálním povodním a proto byly na začátku minulého století budovány nádrže s retenční funkcí (Fojtka, Mšeno, Bedřichov, Bílá Desná, Souš, Harcov).

Zdroje povrchové vody v Jizerských horách se staly nenahraditelnými pro zásobování pitnou vodou. I z tohoto důvodu byly Jizerské hory nařízením vlády vyhlášeny Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod (viz kapitola 7.).

Lesní ekosystémy mají nezastupitelnou roli v udržování ekologické rovnováhy z hlediska fungování vodního režimu v krajině Jizerských hor:

- retenční infiltrační účinky lesa – zadržují srážky a zvyšují infiltraci do půdy, tím zmenšují povrchový odtok ve prospěch podzemního odtoku
- retardační účinky lesa – zpomalují odtok vody a tím zmenšují rozkolísanost vodních toků
- akumulační účinky lesa – zvyšují akumulaci zimní vláhy hromaděním sněhu a zpomalením jeho tání
- kondenzační účinky lesa – zvyšují množství srážek ve vyšších polohách zadržováním vody prostřednictvím horizontálních srážek (ve výškách nad 800 m n. m. až 40 % vertikálních srážek)
- samočisticí filtrační a protierozní účinek lesa – zabraňuje před unikáním produktů eroze a organických látek do toků a nádrží
- desukční účinek lesa – způsobuje odvádění a odčerpávání vody evapotranspirací na stanovištích ovlivněných vodou.

Extrémně vlhké klima Jizerských hor a reliéf náhorní plošiny vytváří příznivé podmínky pro zamokření, zrašelinění a rozšiřování rašelinišť. Odtok z oblasti pak odvádějí četné toky bystřinného charakteru.

- **půdoochranná funkce**

se uplatňuje především na antropogenních půdách (bývalé kamenolomy, zemníky apod.), na půdách ohrožených introskeletovou erozí (kamenná pole až suťoviska), v územích poddolovaných (lokalita jižně od nového města pod smrskem), na svazích převyšujících kritický sklon, na živých sesuvných územích (severní svahy Jizerských hor jižně od Bílého Potoka).

- **reprodukční funkce**

je jedním ze základních předpokladů úspěšné obnovy lesa a zabezpečení stability ekosystémů. Tato funkce spočívá v používání provenienčně a stanoviště vhodného reprodukčního materiálu lesních dřevin, kterou zajišťují prosty původních geneticky vhodných dřevin. Reprodukční potenciál lesů v Jizerských horách je dán především kvalitou genetického materiálu, původností materiálu, reprodukční schopností, věkovou strukturou, zdravotním stavem a velikostí jednotlivých populací dřevin.

- **zdravotně-rekreační funkce**

se uplatňuje vytvářením zdravotně a esteticky působivého lesa, ve kterém se uskutečňuje rekreace ve formě volného užitku lesa. Tato rekreace se uskutečňuje na převážné části lesů, kromě lesů pro rekreaci nevyužitelných (lesy v PHO 1. stupně, rezervace, obory) a lesů podmíněně využitelných (lesy ochranné, lesy ve vnitřní pásce PHO 2. stupně). Pro plnění rekreační funkce lze využít i lesy hospodářské, prvořadou funkcí je v těchto lesích ovšem hospodaření s maximální produkcí dřeva.

Lesy lázeňské a lesy příměstské a rekreační mají výrazně zdravotně rekreační funkci (lesy zvláštního určení dle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích). Hospodaření v těchto lesích má druhořadou funkci a je přizpůsobeno funkci rekreační.

Na území CHKO Jizerské hory lze vymezit dále lesy se zvýšeným rekreačním potenciálem, které jsou obhospodařovány v kategorii lesa hospodářského, ale mají současně výraznou funkci rekreační. Hospodaření na těchto lokalitách je silně ovlivněno rekreační činností a je proto nutno zde do jisté míry usměrňovat jeho způsob. Některé z nich mají charakter lesa zvláštního určení, ale nesplňují podmínky pro vyhlášení kategorií (viz závěry).

ZÁVĚRY . OKRUHY PROBLÉMŮ K ŘEŠENÍ . DOPORUČENÍ

- Pro velmi rozdílné poměry stavu porostů i porostního hospodaření v náhorních partiích Jizerských hor, středních částech svahů a jejich úpatí se těžební možnosti liší v jednotlivých hospodářských celcích a rovněž jejich výnos je rozdílný (důvody viz kapitola 5.3.).
- Vlivem souvislého odlesnění náhorních porostů nebude možné v těchto částech hospodářských celků dlouho uplatňovat principy výnosové vyrovnanosti (důvody viz kapitola 5.3.)
- Klasifikace únosnosti lesních ekosystémů pro plnění produkčních a mimoprodukčních funkcí se odvozuje kvalifikovaným odhadem z potenciální hodnoty ekosystémů z hlediska ochrany biodiverzity, z charakteristik půdy a bylinného patra, z produkčního a ekologického potenciálu lesního porostu, z potenciálu jednotlivých funkcí lesů, z celkového ohodnocení stability a zranitelnosti lesních ekosystémů podle jejich aktuálního a potenciálního stavu, a to v kombinaci s možnostmi uplatňování diferencovaného managementu lesních ekosystémů (*at Schwarz O.*).
- Exponovanost lesů jizerských hor rekreačním aktivitám je vysoká. Jedná se především o zimní sporty – sportovní areály Bedřichov, Tanvaldský Špičák, lyžařské magistrály).

- Do lesů se zvýšeným rekreačním potenciálem byly zařazeny lesy intenzivně rekreačně využívané v lokalitách Stržový vrch, Libverda, Kneipa, Jizera, Jizerka, Bedřichov, Jablonec n/N, Špičák, Albrechtice.
- Porušení vodohospodářské funkce lesů Jizerských hor v důsledku poškození lesních ekosystémů (příčiny viz kapitola 5.3.) vede:
  - k rozkolísanosti průtoků v oblasti pramenních toků
  - ke zvýšení nebezpečí povodňových situací v důsledku snížení retenční schopnosti lesa
  - k ohrožení pravidelných odběrů vody z toků Jizery, Kamenice, Černé a Bílé Desné, Černé Nisy a Smědé
  - k zvýšení půdní eroze, splachu povrchových vrstev do nádrží, zanášení akumulčních nádrží
  - ke zhoršení kvality pitné vody vyplavováním huminových látek.
- V osmdesátých letech vznikly v Jizerských horách kalamitní plochy, následkem čehož se změnil vegetační kryt v povodích. Lesy byly nahrazeny z velké části plochami s převládající třtinou chloupkatou, čímž byla narušena přirozená funkce lesa.
- Veškeré aktivity spojené se zásahem do lesních protonů je třeba posuzovat z pohledu únosnosti lesních ekosystémů, podle jejich hodnoty z hlediska ochrany biodiverzity, podle produkčního a ekologického potenciálu a jejich stability a zranitelnosti.

Použité podklady:

- Oblastní plán rozvoje lesů, přírodní lesní oblast č. 21 Jizerské hory a Ještěd. ÚHUL Jablonec n/N. Říjen 1999.
- Mikroregion Radvance - Chvalič - Petříkovice. Stabilita, zranitelnost a únosnost lesního biomu podle souborů lesních typů. Schwarz O. 2001.
- Speciální management lesních ekosystémů Krkonoš. Doktorandská disertační práce. Ústav hospodářské úpravy lesy lesnické a dřevařské fakulty Mendlovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. 2003.
- Únosnost lesních ekosystémů okolí Kostelce nad Černými lesy podle jejich hodnoty z hlediska ochrany biodiverzity, podle produkčního a ekologického potenciálu a jejich stability a zranitelnosti. Studie pro návrh rekreačního zázemí Kostelce nad Černými lesy.